

Bakalářská práce

Vliv turismu na CHKO Orlické hory

Studijní program:

B1301 Geografie

Studijní obor:

Aplikovaná geografie

Autor práce:

Lucie Kafková

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.

Katedra geografie

Liberec 2024

Zadání bakalářské práce

Vliv turismu na CHKO Orlické hory

Jméno a příjmení:

Lucie Kafková

Osobní číslo:

P20000554

Studijní program:

B1301 Geografie

Studijní obor:

Aplikovaná geografie

Zadávající katedra:

Katedra geografie

Akademický rok:

2021/2022

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat vlivy a dopady turismu na území CHKO Orlické hory. V teoretické části práce je představeno studované území, vznik chráněné krajinné oblasti a rozvoj turismu v regionu. V praktické části práce budou analyzovány pozitivní a negativní dopady turismu na vybraném území. Využita přitom budou data z vlastního dotazníkového šetření.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

tištěná/elektronická

Jazyk práce:

čeština

Seznam odborné literatury:

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 262 s. : il., mapy ; 24 cm. ISBN 978-80-247-3643-3.

KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. Praha: Grada, 2013, 207 s. : il. ; 24 cm. ISBN 978-80-247-4603-6.

DAVID, Petr, Petr LUDVÍK a Vladimír SOUKUP. *Orlické hory a Podorlicko*. Praha: soukup & David, 2016, 190 stran, 18 nečíslovaných stran příloh se vstupenkami ; 22 cm. ISBN 978-80-86899-71-8.

HORÁKOVÁ, Hana a Dana FIALOVÁ. *Transformace venkova: turismus jako forma rozvoje*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 398 s. : il., plány ; 21 cm. ISBN 978-80-7380-537-1.

Vedoucí práce:

Mgr. Emil Drápela, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání práce:

9. června 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 28. dubna 2023

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. Mgr. Hynek Böhm, Ph.D.
garant studijního programu

V Liberci dne 12. června 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Mgr. Emilu Drápelovi, PhD. za vedení mé bakalářské práce, vstřícnost a trpělivost při konzultacích a čas, který mi věnoval. Jeho cenné zkušenosti a rady mi byly velmi užitečné při psaní této odborné práce. Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině a kamarádům za podporu v průběhu celého studia.

Anotace

Cílem bakalářské práce je zanalyzovat vlivy a dopady turismu na území CHKO Orlické hory. V teoretické části práce je představeno studované území, vznik chráněné krajinné oblasti a rozvoj turismu v regionu. Mimo jiné také zmiňuje udržitelný cestovní ruch a overturismus. V praktické části práce budou analyzovány pozitivní a negativní dopady turismu na vybraném území. Využita přitom budou data z vlastního dotazníkového šetření.

Klíčová slova

Turismus, chráněná krajinná oblast, maloplošná zvláště chráněná území, Orlické hory, overturismus, turistické cíle, udržitelnost, návštěvnost, pozitivní dopady, negativní dopady

Anotation

The aim of the bachelor's thesis is to analyze the influences and impacts of tourism on the Protected Landscape Area of Eagle Mountains (CHKO Orlické hory). In the theoretical part of the thesis, the studied area, the creation of a protected landscape area and the development of tourism in the region are presented. Among other things, the thesis also mentions sustainable tourism and overtourism. In the practical part of the work, the positive and negative impacts of tourism in the selected area will be analyzed. Data from my own questionnaire survey will be used.

Keywords

Tourism, protected landscape area, small-scale specially protected area, Eagle Mountains, overtourism, tourist destinations, sustainability, visit rate, positive impact, negative impact

Obsah

Seznam obrázků	11
Seznam použitých zkratk.....	12
Úvod.....	13
1. Vymezení území chráněné krajinné oblasti Orlické hory	14
1.1. Geologie a geomorfologie Orlických hor	14
1.2. Geologicky zajímavé lokality	14
1.3. Hydrologie	15
1.4. Klima	15
1.5. Biota.....	16
1.6. Ochrana přírody	17
2. Humánně geografická charakteristika území	17
2. 1. Vznik osídlení.....	17
2. 2. Hospodaření v minulosti a dnes.....	18
2. 3. Důležité stavby (opevnění, centra turistického ruchu)	18
2. 4. Vznik CHKO	19
3. Cestovní ruch.....	20
3.1. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu	20
3.2. Návštěvnost CHKO	21
3.3. Overturismus	21
3.4. Pozitivní dopady turismu.....	22
3.5. Negativní dopady turismu	22
4. Vlastní výzkum	24
4.1. Metodika výzkumu	24
4.2. Výsledky výzkumu	28
4.3. Diskuze výsledků a návrh na řešení negativních vlivů na území CHKO.....	42
Závěr.....	44

Seznam použité literatury	45
Seznam příloh.....	47

Seznam tabulek

Tabulka 1: Respondenti pocházejí z těchto oblastí	27
Tabulka 2: Přínosy turistů cestovního ruchu do oblasti	29
Tabulka 3: Pozitivní přínosy cestovního ruchu	30
Tabulka 4: Zátěž území turisty	31
Tabulka 5: Atraktivní místa pro návštěvníky	32
Tabulka 6: Bariéry cestovního ruchu	33
Tabulka 7: Intenzita návštěvnosti v jednotlivých měsících	34
Tabulka 8: Místa, která by respondenti doporučili svým známým	35
Tabulka 9: Chybějící turistické značení	37
Tabulka 10: Místa, kde je turistů příliš moc.....	38
Tabulka 11: Turisté z těchto zemí	39
Tabulka 12: Orlické hory za 20 let.....	41

Seznam obrázků

Obrázek 1: Zemská brána.....	15
Obrázek 7: Věkové kategorie.....	24
Obrázek 8: Ekonomický status.....	25
Obrázek 9: Zastoupení na daném území	26
Obrázek 2: Zhodnocení počtu turistů v území	28
Obrázek 3: Využití tras pro pěší turistiku, běžecké či cyklotrasy	36
Obrázek 4: Přehlednost turistických tras.....	36
Obrázek 5: Podíl zahraničních turistů	39
Obrázek 6: Chování návštěvníků na území CHKO	40

Seznam použitých zkratk

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

CHKO – Chráněná krajinná oblast

CHOPAV – Chráněné oblasti přirozené akumulace vod

ČR – Česká republika

EVL – evropsky významná lokalita

OP – ptačí oblast

UNWTO – Mezinárodní organizace OSN pro cestovní ruch

Úvod

Oblast turismu neboli cestovního ruchu je trend v poslední době stále více vyhledávaný. Především dnešní mladí lidé, upřednostňují co nejvíce dostupné cestování. Ať už na území České republiky či v zahraničí.

Ve své práci se budu věnovat vlivu turismu na území CHKO Orlické hory, protože odtud pocházím. Tudíž území znám jako místní občan, ale i jako turista. Oblast nabízí nepřeberné množství míst, které mají vysoký potenciál pro turisty, ať už z blízkého okolí či jiných krajů ČR. Cílem této bakalářské práce je zanalyzovat dopady a vlivy turismu na území chráněné krajinné oblasti Orlické hory.

První část práce bude zabývat fyzicko-geografické charakteristice a vývoji území CHKO Orlické hory, geologicky významným lokalitám. Dále bude rozebrána fauna a flóra společně s ochranou přírody, kterou na území zajišťuje Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

Druhá část práce se bude věnovat humánně geografické charakteristice území, především vzniku osídlení, vývoji hospodaření jak tomu bylo v minulosti a jak je tomu dnes. Poté představím důležité stavby a centra turistického ruchu na území, rovněž také vznik CHKO, který sahá do roku až 1969.

Třetí část práce bude zaměřena na turismus jako takový. Dozvíte se co je to udržitelný rozvoj cestovního ruchu, zda a případně, na kterých místech vzniká overturismus. Nebo také jaké jsou pozitivní a negativní dopady na území CHKO Orlické hory ve spojitosti s rozvojem turismu v této turisticky vyhledávané oblasti.

Poslední kapitola je složena z analyzovaných pozitivních a negativních dopadů na vybraném území. Data jsou sesbírána na základě vlastního dotazníkového šetření. Na jehož základě jsem navrhla řešení na negativní dopady na území.

V průběhu práce jsem čerpala z vypůjčené literatury z vědecké knihovny v Hradci Králové, z veřejně dostupných internetových zdrojů. Především pak ze stránek Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, který byl jedním z nejdůležitějších.

1. Vymezení území chráněné krajinné oblasti Orlické hory

Chráněná krajinná oblast Orlické hory leží ve východní části České republiky, na hranicích s Polskem. Dle Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (2023) se Orlické hory rozprostírají na rozloze o 204 km², vyhlášené roku 1970. Na území se rozprostírají dvě národní přírodní rezervace, třináct přírodních rezervací a šest přírodních památek. Celkem tedy 21 maloplošných zvláště chráněných území, které slouží k ochraně jedinečných ekosystémů. Oblast je rovněž součástí soustavy Natura 2000, najdeme tu celkem 5 evropsky významných lokalit (EVL) a 1 ptačí oblast (PO).

1.1. Geologie a geomorfologie Orlických hor

Orlické hory jsou tvořeny starohorními horninami pocházejícími před více než 570 miliony lety. Jednalo se o sedimenty, které se usazovaly na dně pradávných moří. Ty se postupem času přeměnily na metamorfity jako jsou svory, ruly, amfibolity, fylity. Tím došlo k vytvoření současného geologického podkladu území chráněné krajinné oblasti Orlické hory. Zarovnané plochy Orlicko-kladské klenby vyzdvihlo kadomské vrásnění. Před 420-250 miliony lety do klenby pronikl roztavený granodiorit, na povrchu byl stále zablokován střídáním teplot, deštěm, větrem. V období křídý území pokleslo a opět zalilo moře, díky tomu se dochovaly první zkameněliny se stopami života z opukových sedimentů. Ve třetihorách došlo ke zdvihu Orlických hor a oživily se staré zlomy. V průběhu čtvrtohor hřebeny Orlických hor ovlivnilo zvětrávání způsobené mrazem, díky kterému došlo k utvoření kamenných moří (AOPK ČR 2023).

1.2. Geologicky zajímavé lokality

Na území Orlických hor se dle AOPK ČR (2023) nacházejí čtyři důležité a geologicky zajímavé lokality, které stojí za návštěvu. Jedná se o přírodní památku Sfinga a Špičák u Deštného v Orlických horách a v neposlední řadě opuštěný lom v Pěčině, přírodní rezervaci Zemská brána, které více rozeberu. Lom v Pěčině byl dříve využíván především pro pyroxenicko-amfibolický gabrodiorit, který byl využit pro stavbu opevnění tvrže Hanička. V současné době na místě původního lomu vzniklo lokální biocentrum s jedinečnou faunou živočichů. Přírodní rezervace Zemská brána obepíná údolí kolem řeky Divoké Orlice skalními útvary (sněžnická ortorula), balvanitým řečištěm. Můžeme zde shlédnout celou řadu geomorfologických jevů,

jedná se například o obří hrnce či skalní výklenky. Není proto pochyb, že je toto místo turisty velmi vyhledáváno.

*Obrázek 1: Zemská brána
Zdroj: Jan Špelda (2023)*

1.3. Hydrologie

Chráněná krajinná oblast Orlické hory leží v povodí řeky Divoké Orlice. Náleží do území východních Sudet, krystalinika Orlických hor. Zdejší vodní toky se vyznačují čistou vodou s velkou samočisticí schopností a výbornými podmínkami pro vodní organismy (AOPK ČR 2023). Pro území jsou typická hluboká údolí vytvořená přirozeně horskými říčkami s velkou diverzitou a četností živočichů (Mihule potoční, Vranka obecná). Díky svojí poloze je oblast výbornou zásobárnou podzemní vody. Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV) Orlické hory vznikly roku 1978 za účelem ochrany přirozené akumulace jak povrchových tak podzemních vod. Díky tomu je v oblasti zakázáno odlesňování či povrchová těžba.

1.4. Klima

Klimaticky se jedná o chladnou oblast s vysokými úhrny srážek okolo 700-800mm. Na hřebenech Orlických hor průměrné roční teploty dosahují 4 °C. Nejvyšší teploty padají v červenci, kde se teplota pohybuje kolem 13 °C, naopak nejchladnější je měsíc leden s průměrnou teplotou -2 °C. Obvyklé jsou teplotní denní minima hluboko pod bodem mrazu, -10 °C (AOPK ČR 2023). Co

se týče srážek, ty při silných deštích ničí nejen samotnou vegetaci, ale způsobují značné materiální škody.

1.5. Biota

Co se týče chráněných druhů na území CHKO Orlické hory jedná se o vysoký počet organismů. Ať už počítáme rostliny či živočichy. Hluboké lesy jsou pro zdejší ekosystémy jako stvořené. Neboť 67 % plochy zaobírají lesy na území CHKO Orlické hory. Jedná se o typicky horský les, což znamená že tu najdeme hlavně jehličnany, konkrétně smrk ztepilý. Ten má zde ideální podmínky s dostatečným počtem srážek. V minulosti na území proběhlo mezi lety 1945-1960 zalesňování, která měla za následek pozdější zatížení imisemi, což vedlo k rozpadu smrkových porostů na hřebenu Orlických hor (uhul.cz, 2023). Právě proto, že je naprostá většina CHKO zalesněná stromy, měly bychom o ni více pečovat.

1.5.1. Fauna

Fauna v chráněné krajinné oblasti je velmi rozmanitá. Ať už se podíváme do vodních toků či hlubokých lesů. Ve vodních tocích nejčastěji najdeme mihule potoční a vranku obecnou, ropuchu obecnou či čolka horského. Na současných pastvinách a mokřadech nalezneme velké množství chráněných druhů ptactva. Jedná se takto o jestřába popelavého, strnada lučního či motýla modráška bahenního. Jako ochrana chřástala polního byla vyhlášena ptačí oblast (PO) Orlické Záhoří (AOPK ČR 2023).

Hluboké lesy chráněné krajinné oblasti Orlické hory jsou téměř bez zásahu člověka, díky čemuž se zde vyskytují čápy černé, výr velký či datel černý. Podle AOPK ČR (2023) se zde trvale vyskytuje od roku 2020, vlk obecný. Agentura vlky monitoruje spolu s myslivci a lesníky.

1.5.2. Flóra

Chráněná krajinná oblast Orlické hory je díky svojí členitosti velmi různorodá, vyskytuje se zde nepřeborné množství rostlin. Spousta druhů rostlin se vyskytuje na místech (louky), které vytvořil člověk a dále je udržuje například sečením trávy. Nejznámější a pro Orlické hory typická je bledule jarní (AOPK ČR ji má dokonce ve svém znaku). Dále zde nalezneme oměj pestrý, lilii zlatohlavou, koprniček bezobalný. Nejpočetněji je zde zastoupen prstnatec Fuchsův a prstnatec májový. Mimo těchto významných rostlin zde najdeme i invazní druhy. Mezi ty

patří například šťovík alpský, bolševník velkolepý. Dle AOPK ČR (2023) se dnes snaží lupinu mnoholistou, netýkavku žláznatou a kolotočník ozdobný omezit alespoň v přírodních rezervacích a přírodních památkách. Jelikož jsou plošně a velice masivně rozšířeny na celém území CHKO Orlické hory.

1.6. Ochrana přírody

Území CHKO Orlické hory spravuje Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky skrze Správu CHKO. „Hlavní náplní činnosti AOPK ČR je státní správa v oblasti ochrany přírody a krajiny, dále zajišťování péče o cenné lokality a v neposlední řadě monitoring zájmových druhů a jejich výskytu v území.“ (orlickehory.nature.cz, 2023)

V Orlických horách se vyskytují maloplošná chráněná území (21), vrchoviště, horské louky s různými druhy chráněných živočichů, rostlin. Přesně toto jsou ty místa, na která se AOPK ČR (2023) zaměřuje, pečuje o ně, a snaží se je ochránit pro další generace.

2. Humánně geografická charakteristika území

2.1. Vznik osídlení

Krajina Orlických hor je výsledkem působení lidí na přírodu po dobu několika set let. V minulosti byl člověk nucen se přizpůsobit podmínkám, které se v dané lokalitě vyskytovaly. V rámci kolonizačního procesu byly zakládány vesnice, na místech s úrodnou půdou. Od poloviny 16. století po třicetiletou válku došlo k největšímu dosavadnímu rozmachu, lesní sklárny. Díky tomu se rozvíjela více zemědělská výroba a stabilizovalo se místní osídlení. Avšak o sto let později nabyla těžba dřeva v horských lesích na významu. Lidská činnost měla svoji důležitou roli ve vzniku kulturní krajiny (Čejková 2009). Pro Orlické hory je typické zalesnění hřebenu, na jehož úpatí se rozkládají vesnice s uspořádanými dlouhými pruhy zemědělských pozemků.

Dominantou vesnic jsou barokní kostely z 1. poloviny 18. století a téměř celé území je pokryto sakrálními stavbami jako jsou kříže, kapličky. Atmosféru vesnic dotváří prvky lidové architektury – roubené stěny, tmavé trámy, bílé či pastelové omítky zděných částí domů. Místní obyvatelé využívali k obživě přírodních zdrojů, které území nabízelo. Na přelomu 19. a 20. století takto uspokojilo území CHKO Orlické hory potravu pro více než 20 tisíc obyvatel. Bohužel, však 1. polovina 20. století spustila budování pevností, dělostřeleckých tvrzí na

obranu země. V druhé polovině století došlo k odsunu německého obyvatelstva, z bývalých Sudet. Ráz krajiny se začal výrazněji měnit. Začalo se zalesňovat, později k privatizaci majetků (Čejková 2009).

V současné době počet obyvatel na území CHKO Orlické hory klesá, oproti tomu je více investováno do lyžařských areálů či rekreačních zařízení.

2. 2. Hospodaření v minulosti a dnes

Jelikož zdejší lesy se rozprostírají na téměř 70 procentech rozlohy území. Není proto tedy divu, že převažuje lesní hospodářství. Historie hospodaření sahá do 11. století, kdy se oblast postupně začala osídlovat kolem vodních toků a dřevo využívali jako zdroj tepla či stavební materiál. Klimatické podmínky umožnily místním obyvatelům chov dobytka, ovcí. Postupem času se dřevo začalo těžit a rozprodávat či pálit nebo plavit po Orlici dále po Labi. Historicky se odlesňování dotklo velké části území. Později však díky rozvoji stavebnictví, sklářství a pil, spotřeba dřeva stále stoukala. Od 16. století vznikaly železné hamry ve Zdobnici, železárna v Malé Zdobnici. Na počátku 17. století byla v provozu sklářská huť na panství Rokytnice a další menší sklárny v okolí. V průběhu dalšího století se začal těžit vápenec. Na přelomu 19. a 20. století došlo opět k odlesňování, pro zemědělské účely (uhul.cz, 2021). Což vedlo k redukci lesních porostů ve vyšších nadmořských výškách s méně kvalitními půdami. Dnes fungují projekty na podporu obnovy lesů.

2. 3. Důležité stavby (opevnění, centra turistického ruchu)

Důležitých staveb na území CHKO Orlické hory je celá řada. Jedná se o rozhledny, lyžařské areály, bunkry a pevnosti, v neposlední řadě nesmím opomenout poutní místa. Rozhledna na Velké Deštné je vystavěna na nejvyšším vrcholu Orlických hor v nadmořské výšce 1115 m. n. m.. Inspirací pro vzhled stavby byly zdejší klimatické podmínky, konkrétně déšť a vítr. Klub přátel rozhleden (2023) vyhlásil rozhlednu jako vítěze v kategorii Rozhledna roku 2019. Na území se nachází také Rozhledna na Feistově kopci. Obě zmíněné rozhledny s překrásnými výhledy jsou součástí Česko-polské Hřebenovky (euro-glacensis.cz, 2012).

Z dalších staveb bych vyzdvihla pevnosti a opevnění na území dnešních bývalých Sudet. Jelikož v minulých režimech plnily svoji roli při obraně proti nacistickému Německu. Jedná se o tvrz Hanička, která patří mezi nejznámější. Mezi dalšími objekty jsou tvrz Skutina, lehký

objekt vz. 37 č. 315 na Panském Poli, pěchotní srub N-S 47 „Jaroslav“ a podobně (hkregion.cz, 2023).

Pro turisty či nadšence opevnění lze v obci v Orlických horách navštívit Naučnou stezku po lehkém opevnění, v krásné přírodě. Objekty na trasy pochází z roku 1939, bohužel však některé byly zničeny za války. Lze ale navštívit i objekty, které jsou zrekonstruované a přístupné veřejnosti (hkregion.cz, 2023). Například pěchotní tvrz Skutina má pro návštěvníky zpřístupněné i podzemí. Cesta není nijak náročná a zvládne ji opravdu každý. Stačí si jen vyzvednout v místním infocentru mapu stezky a vyrazit.

Centra cestovního ruchu jsou rozmístěná v menších obcích, které představují tradici a mají duch místa Orlických hor. Dle CzechTourism (2022) bezpochyby nejnavštěvovanější je Rozhledna na Velké Deštné. Ta každoročně přiláká nepřeborné množství turistů v jakémkoliv roční období, v roce 2021 to bylo neskutečných 107,3 tisíc návštěvníků. Nejvyšší nárůst mezi 2017-2021 měla Rozhledna Olešnice v Orlických horách. Není proto divu, že jsou tyto obce rovněž centry dění a mají největší potencial v oblasti cestovního ruchu. Jelikož v zimních měsících jsou hojně vyhledávány běžkaři či lyžaři, nachází se zde hned několik lyžařských areálů či běžkařských tratí.

V roce 2009 vzniklo zájmové sdružení Orlické hory a Podorlicko, jehož cílem je podpora nárůstu cestovního ruchu oblasti, rozvoj regionu a spolupráce mezi samosprávou a podnikatelskou sférou, neziskovými organizací při realizaci projektů (dsohp.cz, 2014).

2. 4. Vznik CHKO

Chráněná krajinná oblast Orlické hory vznikla 28. prosince 1969. Hlavním cílem ochrany jsou vyvážená krajina s prvky dochovaných ekosystémů v rovnováze s působením člověka. Nejdůležitější částí CHKO na území je samotný hřeben a jeho svahy, rašeliniště, horské louky (Čejková 2009). Jak už víme ze začátku součástí je celkem 21 maloplošných zvláště chráněných území, oblast spadající do soustavy Natura 2000.

Národní přírodní rezervace Trčkov byla vyhlášena roku 1982 a dosud patří k nejvýznamnějším lokalitám v Orlických horách. Tvoří ji rozlehlý lesní porost na východním svahu hřebene Orlických hor, který ho chrání před kyselým deštěm. Jedná se především o lesní typ jedlové bučiny s výskytem buku, smrku a jedle (orlickezahori.eu, 2023).

3. Cestovní ruch

Cestovní ruch Orlických hor je tradičně vyhledáván především tuzemskými návštěvníky či turisty z nedalekého Polska. „Cestovním ruchem rozumíme uspokojování potřeb v oblasti turistiky, rekreace, kultury a rehabilitace, ke kterému dochází mimo místo trvalého pobytu a ve volném čase.“ (Kašparovský 2008, s. 144) Turismus se vyskytuje téměř všude v přírodě, což má na přírodu dopady jak pozitivní, ale i negativní. Orlické hory největší nápor zažívají především v letní či zimní sezoně. Letní sezona každoročně přiláká pěší turisty či cyklisty. Oproti tomu v zimě jsou to zimní sporty (lyžování, běžky). Pro běžkaře se každý rok upravuje několik kilometrů běžkařských tratí.

Turistické značení na území spojuje důležité body pro turisty v rámci výletů. Součástí nejzajímavějších úseků jsou informační panely naučných stezek, například Po hřebeni Orlických hor. V posledních letech vzrostl zájem o cykloturistiku v Orlických horách.

3.1. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu

Udržitelný cestovní ruch zajišťuje současné a budoucí potřeby účastníků cestovního ruchu a souběžně napomáhá k rozvoji daného území. Což vede k dlouhodobě trvající prosperitě oblasti, díky opatrnému využívání kulturních, přírodních hodnot. Mezinárodní organizace OSN pro cestovní ruch (UNWTO) udává cíle pro udržitelný rozvoj pomocí Globálního etického kodexu cestovního ruchu. Ten hraje důležitou roli v rozvoji oblasti. Udržitelný rozvoj přináší poznání obyčejů a zvyklostí, poznání nových míst, vytvoření nových pracovních pozic. Naopak může docházet k nadměrnému využívání neobnovitelných zdrojů či poškození samotného životního prostředí (eden-czechtourism.cz, 2023). Každý účastník by se tedy měl řádně a odpovědně chovat.

Příkladem udržitelného rozvoje je agroturistika, kterou zprostředkovávají podnikatelé pracující v odvětví zemědělství. Agroturistika klade důraz na především na odpočinek, relaxaci a poznání atmosféry venkovského prostředí. Specifické jsou pobyty, kde dochází k setkání a přímému kontaktu s přírodou především na farmách, hospodářských usedlostech a statcích. Cílem Ministerstva zemědělství je vzbudit zájem o český venkov v rámci rekreace (eagri.cz, 2023).

Venkovský cestovní ruch se z hlediska udržitelnosti na území projevuje třemi způsoby. Prvním je kvalita žití, což znamená jaká je v dané lokalitě kvalita života týkající se bydlení, dopravní dostupnosti, bezpečnosti, úrovně veřejných služeb. Dalším bodem je prosperující místní ekonomika v rámci dlouhodobého horizontu, multifunkčního zemědělství. Posledním je

odpovědný postoj k přírodnímu prostředí spojených s únosností kapacity oblasti a naproti tomu počet návštěvníků (Šimková 2015, s. 16-17).

3.2. Návštěvnost CHKO

Návštěvnost Chráněné krajinné oblasti Orlické hory v posledních letech stoupá a řadí se mezi tradiční destinace na výlety, dovolené či trávení volného času v České republice. Díky rozvoji a investování do realizací stavby rozhleden na hřebeni Orlických hor. Jsou stále častěji více vyhledávané než by se na první pohled mohlo zdát. Rozhledna na Velké Deštné každý rok přiláká více a více návštěvníků. Otevřena byla roku 2019 a o téměř tři roky později je na pomyslném prvním místě co se návštěvnosti týče, neboť se na rozhlednu přišlo podívat téměř 100 tisíc návštěvníků ať už tuzemských tak zahraničních (tourdata.cz, 2023) Pozadu nezůstává ani rozhledna v Olešnici v Orlických horách, ta nyní zažívá také obrovský rozmach. Je to také způsobeno tím, že jsou velmi dobře dostupné a situované. Jsou vyhledávány všemi kdo mají rádi horskou turistiku a krásné výhledy. Hojně jsou navštěvovány především rodinami s dětmi, ale i školními výlety a podobně.

Další turisticky vyhledávané cíle na území jsou Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (18,3 tisíc) a muzeum Pevnosti Hanička (17,7 tisíc návštěvníků). Kategoricky rozhledny v poměru s ostatními cíli zaobírají 26, 61 procent návštěvnosti cestovního ruchu (tourdata.cz, 2023).

3.3. Overturismus

Overturismus je fenoménem dnešní doby stále častější a dostupnější cestování. Ať už v rámci tuzemska, ale i zahraničí. Každoročně se neustále zvyšuje množství návštěvníků památek i nedotčené přírody. Cílem je však udržitelný cestovní ruch. Postupem času se mění, to co turisté při svých návštěvách vyžadují. V poslední době je to především autenticita, atmosféra místa, ekologie, udržitelné a zodpovědné cestování. Proto místní cestovní kanceláře pořádají fakultativní výlety právě s těmito prvky. Největším problémem jsou tzv. must see místa, například Koloseum v Římě, Eiffelova věž v Paříži. Toto všechno jsou krásná místa, ale díky turistické zátěži často ztrácejí svoje kouzlo. Proto spoustu států ve světě, přicházejí se vstupními poplatky, právě proto aby regulovali počet návštěvníků. Ukázkovým příkladem jsou italské Benátky (ecoista.cz, 2023).

3.4. Pozitivní dopady turismu

Na území CHKO Orlické hory, stejně jako na jiných místech ČR je připravena akce Uklidíme Česko, která se uskutečňuje každý rok na začátku dubna. Jedná se o dobrovolnickou úklidovou akce, kde jejím cílem je uklidit nelegálně vzniklé černé skládky a nepořádek v krajině. Do úklidu se zapojí tzv: celá Česká republika společně v jeden den a to bez rozdílu na věk. Pokud však najdete černou skládku, můžete to nahlásit skrze webové stránky [www. ZmapujTo.cz](http://www.ZmapujTo.cz) (uklidmecesko.cz, 2023). Všechny důležité informace se dozvíte na sociálních sítích pořadatele. Každý může také přispět finančním darem.

Jako dobrovolník se samozřejmě kromě sběru odpadu můžete zapojit do akce Sážíme budoucnost, založenou Nadací Partnerství. Projekt podporuje výsadby ve městech, ale i volné krajiny. Do projektu se zapojuje velké množství jednotlivců, firem, organizací (sazimebudoucnost.cz, 2023).

Agentura ochrany přírody a krajiny (2023) České republiky také pořádá různé akce pro širokou veřejnost, kterých se může zúčastnit každý. Všechny potřebné termíny o konání akcí v rámci celé české republiky vyvěšují na své webové stránky.

3.5. Negativní dopady turismu

Negativních dopadů turismu na oblast Chráněné krajinné oblasti je celá řada. Jedná se o znečištění odpady, nadměrnou dopravou, masovou turistiku, vandalismus, nelegální ohniště. „Dopady cestovního ruchu na destinaci byly přibližně do poloviny 20. století vnímány vesměs pozitivně, zejména díky ekonomickým efektům. V 60. a 70. letech v souvislosti se sociologizací vědy byla pozornost soustředěna na sociální a později kulturní efekty cestovního ruchu. Negativní vlivy na lokální struktury a na životní prostředí destinace se začaly diskutovat přibližně v 70. letech minulého století.“ (Horáková 2014, s. 207)

V minulosti došlo k zavedení nových pojmů jako například únosnost území, turistifikace, overturismus. Zavedly se nové nástroje a metody k měření a hodnocení dopadů cestovního ruchu. Turistifikace je charakteristická celkovými dopady turismu na sociální realitu území, která vede k přeměně identity obce. Jde o postupné vytlačení základních funkcí sídel na turistickou destinaci (Horová 2014).

3.5.1. Znečištění životního prostředí

Znečištění životního prostředí odpadem, co za sebou lidé nechají je vždy velký problém. Ať už je to černá skládka nebo nepořádek. Proto se proti tomuto snaží dobrovolníci akce Uklid'me Česko bojovat. A tak každý rok vyráží do terénu. Znečištění životního prostředí způsobuje také nadměrná doprava spojená s nájezdy návštěvníků do oblasti CHKO Orlické hory či masová turistika na jednom místě v oblasti (např: Velká Deštná). S nárůstem turistů přibývá i více hluku a v cizím prostředí nemají vztah k životnímu prostředí (Matějček 2012, s. 74-75). Mnozí turisté si chtějí dovolenou „hlavně užít“, tak si dopřávají to, co si doma dovolit nemohou.

3.5.2. Vandalismus

Každý rok je zaznamenáno hned několik případů vandalismu, kdy pachatelé úmyslně poničí turistické značení či posprejují kulturní památky. Bohužel, ani chráněné krajinné oblasti nejsou výjimkou a i zde se objevily případy sním spojené.

Právě pro takovéto případy vznikla mobilní aplikace Munipolis, kterou založil Ondřej Švrček. Lidé v aplikaci mohou upozornit na problémy v jejich městě, ale i v přírodě. Lze takto nahlásit místo černé skládky, vyvrácené ukazovatele a mnohé další (ceskenoviny.cz, 2023).

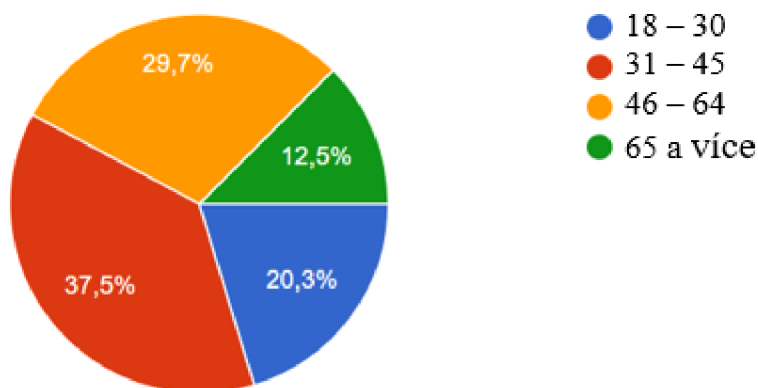
4. Vlastní výzkum

4.1. Metodika výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit pozitivní a negativní dopady na chráněnou krajinou oblast Orlické hory. Výzkum byl proveden v období mezi měsíci květen až srpen, formou online dotazníkového šetření. Na dvacet vypsanych otázek odpovědělo 64 respondentů. Dále jsou otázky k dotazníkovému vyšetření více rozepsány. Samotný dotazník je přiložen v příloze.

Kolik je Vám let?

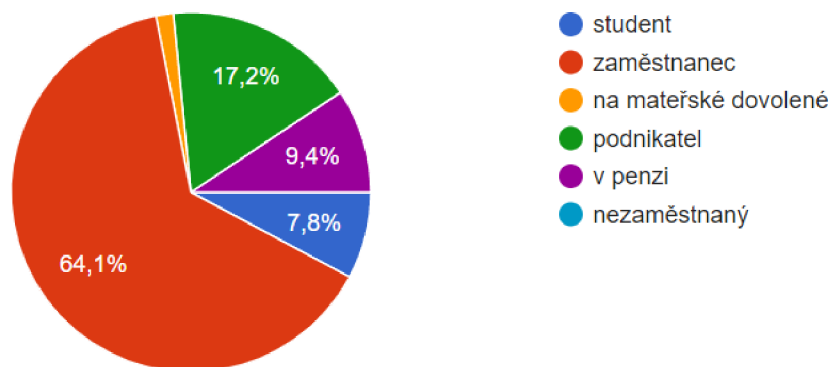
Co se týká demografického rozdělení respondentů dle věku. Respondenti byly rozděleny do čtyř věkových kategorií. Z toho (20,3%) bylo ve věku 18 – 30 let, (37,5%) ve věku 31 – 45 a v poslední čtvrté kategorii 46 – 64 bylo (29,7%) respondentů. Starší respondenti od věku 65 let a výše byly zastoupeny v poměru (12,5%).

Obrázek 2: Věkové kategorie

Jste?

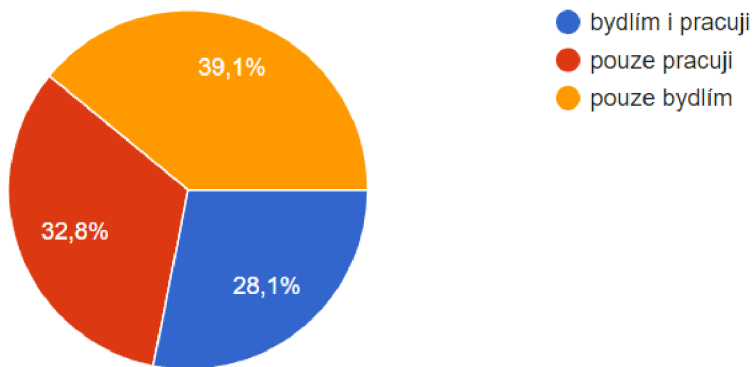
Co se týká ekonomického statusu. Největší počet respondentů bylo zaměstnáno (64,1%). Což je nadpoloviční většina zodpovězených. Další v pořadí byli podnikatelé (17,2%), v penzi (9,4%), nezaměstnaní (7,8%). Nejméně respondentů se nacházelo na mateřské dovolené (1,6%).

Obrázek 3: Ekonomický status

V CHKO Orlické hory

Na území CHKO Orlické hory největší zastoupení mají ti co tu pouze bydlí (39,1%), ale pracují mimo dané vymezené území. O něco méně lidí zde naopak pouze pracuje (32,8%) a bydlí mimo hranice CHKO. Nejmenší zastoupení z respondentů mají ti, kteří zde bydlí a zároveň také pracují (28,1%). Což je z mého pohledu škoda, že tu není více pracovních příležitostí v místě pro místní obyvatele, aby nemusely dojíždět desítky kilometrů do svého zaměstnání.

Obrázek 4: Zastoupení na daném území

Pokud v CHKO bydlíte, tak v jaké obci?

Dle místa bydliště v daných obcích na území CHKO Orlické hory. Respondenti nejčastěji pocházeli či stále žijí v obci Olešnice v Orlických horách (13). Na pomyslném druhém místě se nacházela obec Bartošovice v Orlických horách (3).

Tabulka 1: Respondenti pocházejí z těchto oblastí

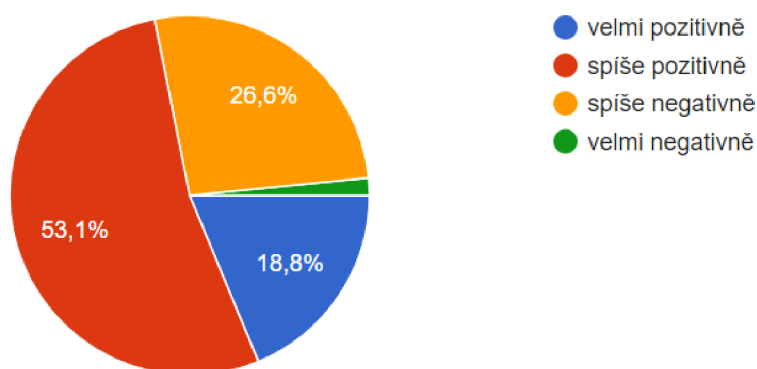
respondenti pochází z	počet
Olešnice v Orlických horách	13
Bartošovice v Orlických horách	3
Deštné v Orlických horách	2
Králíky	2
Plasnice	2
Sedloňov	2
Dobré	1
Jablonné nad Orlicí	1
Janov - Tis	1
Jizbice	1
Kvasiny	1
Mladkov	1
Orlické Záhoří	1
Záchlumí	1
Chlístov	1
Pěčín	1
Rychnov nad Kněžnou	1
Skuhrov nad Bělou	1

4.2. Výsledky výzkumu

Následně budou popsány otázky z online dotazníkového šetření. Celkem bylo položeno dvacet otázek včetně demografie.

Jak hodnotíte počet turistů v CHKO Orlické hory?

Počet turistů v oblasti respondenti zodpověděli ve většině případů pozitivně, což je velmi dobrá zpráva. Z toho vyplývá, že místním obyvatelům příliv turistů na území nepřekáží a nedělají nepořádek. Respondenti odpověděli v poměru: spíše pozitivně (53,1%), velmi pozitivně odpovědělo (18,8%). Co se týká negativních odpovědí odpověděli takto: spíše negativně (26,6%), velmi negativně (1,6%).

Obrázek 5: Zhodnocení počtu turistů v území

Co si myslíte, že turisté přinášejí do této oblasti?

Nejvíce si respondenti myslí, že turisté přinášejí do oblasti CHKO především peníze (29) a pracovní místa (6). Což je určitě pozitivní zpráva, pro současný i budoucí rozvoj oblasti cestovního ruchu na území. Naopak poměrně vysoké procento respondentů má za to, že turisté přírodu v oblasti likvidují či za sebou nechávají odpadky (15).

Tabulka 2: Přínosy turistů cestovního ruchu do oblasti

odpověď	počet
peníze	29
nepořádek	15
pracovní místa	6
ubírání originálního rázu krajiny	4
oživení turismu	4
povědomí o zdejší krajině	3
ekonomický rozvoj	2
problémy	2

Co pozitivního přinesl/přináší cestovní ruch na území CHKO?

V této otázce, šlo o to co pozitivního přinesl či přináší cestovní ruch na dané území CHKO Orlické hory. Respondenti, zde měli na výběr ze 7 možností, těmi byly: pracovní příležitosti, ekonomický rozvoj, vyšší počet a úroveň služeb (ubytovací, stravovací), kvalitnější péči o krajinu, ochranu životního prostředí, něco jiného, nic. Z těchto možností bylo možné zaznačit až 3 možnosti. Na pomyslném prvním místě pozitivního přínosu byly pracovní příležitosti (39). Ty jsou zajištěny jak pro osoby co na území CHKO bydlí či pracují. Ale také pro brigádníky v letní či zimní sezoně, kdy je oblast nejvíce zatížena náparem turistů. Druhý nejvyšší počet zaznamenala odpověď týkající se počtu a úrovně služeb (38). Ať už se jednalo o služby ubytovací či stravovací. Z osobní zkušenosti vím, že se v oblasti stále častěji pronajímají chaty a chalupy k rekreaci, které jsou mezi turisty velmi oblíbené a žádané. Třetím pozitivem vybrali ekonomický rozvoj v oblasti (33).

Tabulka 3: Pozitivní přínosy cestovního ruchu

možnosti	vybráno
pracovní příležitosti	39
vyšší počet a úroveň služeb	38
ekonomický rozvoj	33
ochranu životního prostředí	11
nic	4
kvalitnější péči o krajinu	1
něco jiného	1

Čím turisté nejvíce zatěžují území CHKO Orlické hory?

Na otázku (Čím turisté nejvíce zatěžují území CHKO Orlické hory?) byla volná odpověď, což znamená, že každý kdo odpověděl mohl napsat svoji myšlenku. Jak výzkum ukázal převážný počet respondentů odpovědělo, že turisté nejvíce zatěžují území CHKO Orlické hory odpady/znečištění přírody (35), což zajisté není pozitivní zpráva pro budoucí generace místních obyvatel. Dále respondenti odpovědi takto: neukázněné chování (12), parkování automobilů na nevhodných místech (9) a hluk (5), vysoký počet turistů (5). Parkování na nevhodných místech je způsobeno tím, že je zde nedostatečná kapacita parkovacích míst u turisticky atraktivních cílů. Jako jsou například rozhledny.

Tabulka 4: Zátěž území turisty

odpověď	počet
odpadky/znečištění přírody	35
neukázněné chování	12
nevhodné parkování automobilů	9
hluk	5
vysoký počet turistů	5
chození mimo vyznačené trasy	3
rušení klidu	1

Co považujete v CHKO Orlické hory za atraktivní pro návštěvníky?

Rovněž jako v otázce předcházející byly předem stanovené odpovědi atraktivních míst, ze kterých mohli respondenti vybírat, ty zahrnovali: přírodu, pevnosti a tvrze, sjezdovky, rozhledny, poutní místa, jiné. Každý mohl označit tolik atraktivit kolik chtěl, nebylo to počtem omezeno. Bezsporně největší počet respondentů odpovědělo přírodu a to 61. Toto určitě sama potvrzuji, příroda je tu opravdu krásná, ať už se jedná o malebné vesničky či nedotčenou přírodu. Vysoký počet (41) získaly rozhledny, do těch se v posledních pár letech obrovsky investovalo. A jak je vidět u návštěvníků mají obrovský potenciál. Jelikož výhledy tu jsou skutečně nádherné a na procházku s dětmi o letních prázdninách jako stvořené. Pro milovníky historie jsou na území rovněž pevnosti či tvrze (39) a také poutní místa (31), které tu jsou v hojném počtu zastoupeny. Proto se ani nedivím, že tolik respondentů tyto odpovědi zvolilo.

Tabulka 5: Atraktivní místa pro návštěvníky

možnosti	vybráno
příroda	61
rozhledny	41
pevnosti, tvrze	39
poutní místa	31
sjezdovky	21
jiné	1

Jaké jsou podle Vás bariéry cestovního ruchu v Orlických horách?

Co se týče bariér cestovního ruchu na území CHKO byly otázky předefinovány a na výběr byly pouze 2 možnosti. Na výběr byla: dopravní infrastruktura, parkovací místa, spoje veřejné hromadné dopravy, ceny ubytování, nabídka služeb, dopad na přírodu, jiné. Nejvíce odpovědí zaznamenal dopad na přírodu (30), což je určitě spojeno s odpadky, které za sebou turisté nechávají či hlukem, který plaší zvěř, která se zde vyskytuje. Mezi dalšími odpověďmi byly zaznamenány možnosti týkající se dopravy. Parkovací místa (29), dopravní infrastruktura (25), spoje veřejné hromadné dopravy (21). S tímto souhlasím, neboť sama z Orlických hor pocházím a kvalita infrastruktury je mizivá a stále je na čem pracovat. A co se týče spojů autobusů, největší mezery mají o víkendech či státních svátcích. Naopak v turistické sezoně turisté využívají cyklobusy v letní sezoně a skibusy v zimní sezoně, ty však nejezdí tak často, co je obrovská škoda.

Tabulka 6: Bariéry cestovního ruchu

možnosti	počet
dopad na přírodu	30
parkovací místa	29
dopravní infrastruktura	25
spoje veřejné hromadné dopravy	21
nabídka služeb	10
ceny ubytování	6
jiné	3

Jak byste ohodnotil/a intenzitu návštěvnosti v jednotlivých měsících?

Jak už z grafu vyplívá zaznamenávala se intenzita návštěvnosti v jednotlivých měsících roku, tudíž leden až prosinec. Každý měsíc se následně ohodnotil jako ve škole, kde číslo jedna znamenalo nejvíce návštěvníků (červeně vybarvené políčko) a naopak číslo pět, největší klid (tmavě zelené políčko). Největší četnost návštěvníků vykazovaly měsíce leden, únor, červenec, srpen. Což dle mých předpokladů potvrzuje letní a zimní sezonu za nejvíce navštěvovanou. Naopak nejméně návštěvníků bylo dle respondentů zaznamenáno v měsících duben a listopad. Myslím, že je to ovlivněno tím, že jsou měsíce, které jsou i skrze počasí nejméně atraktivní pro samotné návštěvníky a milovníky hor.

Tabulka 7: Intenzita návštěvnosti v jednotlivých měsících

měsíc	ohodnocení				
	1	2	3	4	5
leden	36	15	6	4	3
únor	34	19	4	5	2
březen	9	22	22	7	4
duben	2	10	27	16	9
květen	6	16	27	12	3
červen	12	25	17	9	1
červenec	40	12	4	5	3
srpen	40	13	3	6	2
září	11	27	20	5	1
říjen	1	14	25	22	2
listopad	6	7	14	23	14
prosinec	23	16	9	12	4

Jaká místa v CHKO Orlické hory byste ukázal/a kamarádovi, který sem jede poprvé?

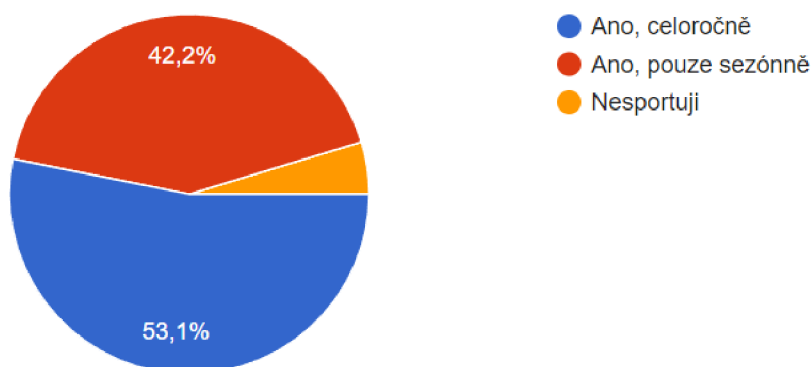
Mezi největší favority by respondenti svým známým či kamarádům, kteří jsem jedou poprvé doporučily rozhlednu na Velké Deštné, což je nejvyšší bod Orlických hor. Mezi dalšími častými odpověďmi byly zaznamenány kostel v Neratově, který je svou netypickou skleněnou střechou unikátní. Dále byla zmíněna pevnost Hanička, Zemská brána či běžkařské tratě.

Tabulka 8: Místa, která by respondenti doporučili svým známým

turistický cíl	počet
rozhledna Velká Deštná	12
Neratov	11
hřeben Orlických hor	8
pevnost Hanička, tvrz Skutina	7
Zemská brána	5
Vrchmezí	4
Masarykova chata	4
Anenský vrch	4
kostel sv. Matouše	3
Říčky v Orlických horách	3
rozhledna Olešnice v Orlických horách	2
poutní místo Rokole	2
naučné stezky s vyhlídkami	2
přírodní rezervace Bukačka	2
běžkařské tratě	2
příroda	2
suchý vrch	1
Orlické Záhoří	1
lokální výrobce produktů	1
výstavní síň řezbářky paní Jarmily Haldové	1

Využíváte vyznačených tras pro pěší turistiku, běžecké či cyklotrasy?

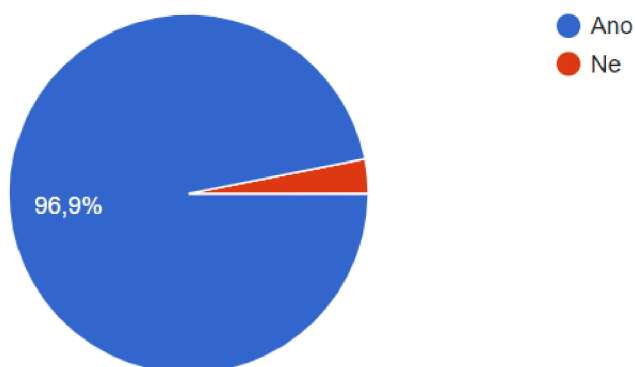
Z grafu (Obr. 3) vyplývá, že naprostá většina respondentů byly sportovci, což je velmi pozitivní zpráva. Nejvíce lidí využívá vyznačené trasy celoročně (53,1%), především ti co aktivně sportují po celý rok. Vysoký počet (42,2%) rovněž těchto tras využívají, ale pouze sezonně. To znamená, že preferují pohyb v letní či zimní sezoně. Na opačné straně s celkovými (4,7%), nesportují respondenti vůbec.

Obrázek 6: Využití tras pro pěší turistiku, běžecké či cyklotrasy

Jsou vyznačené turistické trasy řádně a přehledně značené (mapy, směrovníky)?

Přehlednost vyznačených turistických tras na území CHKO Orlické hory respondenti zaznamenaly takto: Ano (96,9%) a negativně odpovědělo pouze (3,1%). To znamená, že turistická místa jsou řádně a přehledně značená, ať už pomocí map, směrovníků, turistických stezek. Avšak i zde existují místa, kde je stále nedostatek turistických značení.

Obrázek 7: Přehlednost turistických tras

Dokážete si vybavit místo či více, kde je turistické značení nepřehledné či zcela chybí?

Respondenti místa, kde je turistické značení nepřehledné či zcela chybí ve většině případů neví či si nedokázaly vybavit. Ovšem menší počet lidí takové místo zná. Mezi odpověďmi byla obec Deštné v Orlických horách či trasy vedoucí z hřebene do vesnic jako je například Rokytnice v Orlických horách.

Tabulka 9: Chybějící turistické značení

místo, kde chybí turistické značení	počet
nevím	36
Deštné v Orlických horách, ale zlepšuje se	1
na Knížecí poničené směrovky	1
přechody přes polskou stranu, po hřebeni	1
trasy vedoucí z hřebene do Rokytnice v Orlických horách	1

Jsou v Orlických horách místa, kde je turistů až moc?

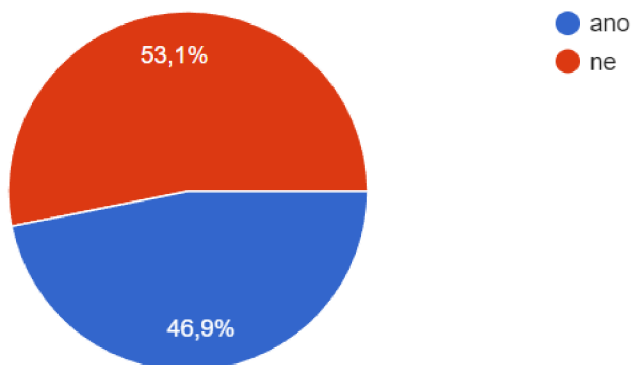
Místa, kde je turistů až moc je velké množství. Respondenti nejvíce zaznamenali overturismus na Šerlichu (16), u rozhledny na Velké Deštné (9), Neratově (8). Dle mého názoru Masarykova chata na Šerlichu je vytižena celoročně, jelikož je kousek od rozhledny Velká Deštná (nejvyšší místo Orlických hor). Oproti tomu v Neratově se nachází významné poutní místo, neboli kostel s netradičně řešenou střechou ze skla. Což každoročně přiláká velký podíl nadšenců.

Tabulka 10: Místa, kde je turistů příliš moc

místo, kde je až příliš turistů	počet
Šerlich	16
obec Deštné v Orlických horách	10
rozhledna Velká Deštná	9
Neratov	8
Masarykova chata	4
Dolní Morava	3
sjezdovky	2
Vrchmezí	2
Jiráskova chata	1
Zemská brána	1
Bartošovice	1
obec Říčky v Orlických horách	1
Suchý vrch	1

Zaznamenáváte zde vysoký podíl zahraničních turistů?

Respondenti co zde zaznamenávají vysoký počet turistů ze zahraničí je (46,9%) a naopak ti co nezaznamenaly zahraniční turisty (53,1%). Já ze své zkušenosti mohu říci, že se zahraničními turisty se setkávám, nejsou však v takovém množství jak se na první pohled dle geografické polohy CHKO Orlické hory může zdát.

Obrázek 8: Podíl zahraničních turistů

Pokud ano, ze kterých zemí?

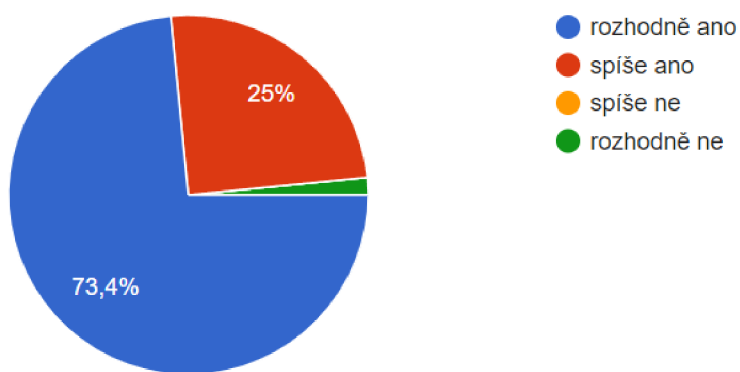
Tato otázka byly, pro ty respondenty, co v předchozí otázce (Zaznamenáváte zde vysoký podíl zahraničních turistů?) odpověděli Ano. Nejčastější patřili návštěvníci z Polska (30). Je to jistě dáno geografickou polohou Orlických hor neboť jsou při hranicích s Polskem. Tudíž se tu lze polské návštěvníky očekávat. Dalšími zmíněnými byly turisté z těchto zemí Německo, Ukrajina.

Tabulka 11: Turisté z těchto zemí

zahraniční turisté	počet
Polsko	31
Německo	3
Ukrajina	3

Chováte se na území CHKO vždy podle pravidel?

Co se týče chování podle pravidel na území CHKO, respondenti odpověděli takto. Rozhodně ano (73,4%), spíše ano (25%), rozhodně ne (1,6%). Většina se tudíž chová řádně a patřičně na ohled k přírodě. Ale vyskytovali se zde jedinci, kteří pravidla porušují. Dle respondentů se každý čtvrtý, ne vždy chová na území, tak jak má.

Obrázek 9: Chování návštěvníků na území CHKO

Jak si myslíte, že budou Orlické hory vypadat za 20 let?

Otázka ohledně Orlických hor za dvacet let vyvolala poměrně zajímavé a překvapivé odpovědi. Velice často padali odpovědi: pořád stejně zelené a klidné, více vyhledávané turisty či méně trvale žijících obyvatel. K úbytku obyvatel na území se také přikláním, jelikož, i když jsou hory krásné. Pro mladé lidi tu není dostatečná nabídka práce, která by je tu udržela, a tak velmi často odcházejí do větších měst. Rovněž z menších vesnic mizí základní školy a tak mladé rodiny s dětmi se často stěhují do měst, kde mají občanské vybavení na dosah ruky.

Tabulka 12: Orlické hory za 20 let

vlastní názor respondentů	počet
stejně, podobné jako dnes	15
více turistů	6
nevím	4
méně trvale žijících obyvatel	4
rozvoj péče o přírodu a památky	3
jako Krkonoše, Špindl	3
doufám, že málo zastavěné	2
jako Jizerské hory	2
menší klid	2
lépe udržované	2
částečně zdevastované	2
snad bez kůrovce	2
více turistických atrakcí, rekreačních areálů	2
vybudované odpočinkové zóny	1
záleží na chování samospráv	1
vytratí se duch místa	1
více smíšených lesů	1

4.3. Diskuze výsledků a návrh na řešení negativních vlivů na území CHKO

V předchozí kapitole (viz 4) jsem se zabývala pozitivními a negativními dopady turismu na území Chráněné krajinné oblasti Orlické hory. Bohužel, však negativní vlivy převyšují vlivy pozitivní. Rozhodla jsem se přidat kapitolu, kde navrhu řešení jak Chráněné krajinné oblasti pomoci od náporu turistů především v letní a zimní sezoně.

Turisté pozitivně přispívají k vyššímu počtu a úrovni služeb na území, rovněž ke vzniku pracovních příležitostí. Vznik nových pracovních příležitostí je jednou z možností jak udržet mladé lidi žít v této oblasti. Jelikož se nová pracovní místa vytvářejí velmi těžko, velmi často především mladé rodiny odcházejí z malebných vesnic Orlických hor do měst. Právě města jim nabízejí větší jistotu zaměstnání a sociální vybavení, mám tím na mysli lékaře, mateřské školy, základní školy, supermarket.

Mímo to návštěvníci přinášejí do oblasti ekonomický rozvoj, přínos peněz, které se mohou efektivně využít na udržení a rozvoj zeleně či opravy dopravní infrastruktury, která jsou ve špatném stavu. I když se stav silnic postupně zlepšuje, pořád je to bariéra cestovního ruchu v CHKO Orlické hory. Počet parkovacích míst je dlouhodobě nedostatečný. Díky tomu, pak návštěvníci, kteří jedou z větší vzdálenosti pak parkují takzvaně „kde se dá“. Bohužel, však na straně druhé, právě tím ubírají originálnímu rázu krajiny, což si někteří návštěvníci vůbec neuvědomují.

Co se týká intenzity návštěvníků, kteří Orlické hory navštěvují poprvé či se sem opakovaně vrací. Je jasně patrná letní a zimní sezona. Neboť nejvíce navštěvované jsou zimní měsíce leden, únor a letní měsíce červenec a srpen. Vždyť hory právě v zimní sezoně nabízejí nespočet lyžařských areálů s lyžařskými školami pro děti, spousty kilometrů běžkařských tratí, které se pravidelně udržují a upravují. Naopak v létě jsou cílem rozhledny a turistické trasy. Najdou se tu však i využití pro adrenalinové nadšence. Například sjezd na horských koloběžkách, lanový park, minigolf, a mnoho dalšího. Je toho opravdu hodně co může člověk vyzkoušet a zajisté se nebude nudit ať už se návštěvník nachází v jakémkoliv věku. Nejméně turisticky vyhledávané jsou hory v dubnu a listopadu. Dle mého názoru je to způsobeno tím, že právě tyto měsíce mají nejvíce deštivých dní a jsou takovým mezičlánkem mezi ročními obdobími.

Prvním návrhem na řešení negativních vlivů na území je určitě regulace vstupu počtu turistů za den. Regulaci množství návštěvníků zavádí stále více států, ale i v České republice to není žádná neznámá. Například Adršpašské skály regulaci turistů zavedlo pomocí rezervačního systému pár let zpět. Každý návštěvník si rezervuje jak vstupenku do skal, tak parkování

v konkrétní hodinu. Tímto krokem ulevil Aadršpach jak dopravní infrastruktúře, tak náporu turistů v určitých časových usekách dne. A tak má každý návštěvník dostatečný prostor a klid si vše prohlédnout při příjemné procházce. Otázkou je, zda je toto aplikovatelné na Orlické hory. Případně kde. V současné době je poměrně velké množství míst na vybraném území, které trpí přemírou turistů. Konkrétně poutní místo v Neratově, rozhledna Velká Deštná a nedaleká Masarykova chata na Šerlichu. O tyto místa je obrovský zájem jak v hlavní sezoně i mimo sezonu. Vzhledem však k tomu, že jsou tyto turisticky oblíbené cíle velmi dobře přístupné z několika stran je regulace neaplikovatelná. Avšak každý z těchto cílů má vyhrazené místo na parkoviště. Jejich kapacita, je bohužel stále nedostatečná, myslím, že zavést regulaci aut, pomocí poplatku při vjezdu na parkoviště, by bylo jedním řešením v Neratově i na Šerlichu.

Dalším řešením negativních vlivů, je zavedení vstupního poplatku ve vybraných turistických cílech. Mám na mysli, především rozhledny. Jelikož ty jsou v oblasti nejvíce zatíženy a mají zcela volný přístup po celý rok. Zavedení vstupního poplatku by tak bylo správným řešením k regulaci návštěvníků. Jednalo by se o symbolickou částku, třeba 30 korun za dospělou osobu a děti by měli vstup bez poplatku, To by zůstalo stejné. Myslím si, že turisté po zaplacení vstupního poplatku by si mnohem více vážili přírody, ve které žijí či zde tráví letní dovolenou a byli by mnohem obezřetnější vůči svému okolí. Vybrané finance by mohly sloužit na ochranu prostředí Orlických hor a jejich další rozvoj.

Ve spojitosti s negativními vlivy existují různé dobrovolné projekty na sběr odpadu, výsadba nových stromů. Například projekt Uklid'me Česko nabízí možnost, kde lidé mohou nahlásit černou skládku nebo se zapojit do samotného úklidu vesnice. Na webu najde zájemce mapu ČR se všemi místy, kde se úklidová akce koná a kdo ji pořádá. Zdali se jedná o obecní úklid, školní úklid, nebo ho pořádají hasiči. Každoročně se pořádají úklidové dny na jaře a podzim, konkrétně ve měsících duben a září. Do akce se může zapojit opravdu každý či pomoci finančním darem. Stačí pouze sledovat webové stránky, kde jsou vypsány vždy aktuální termíny. Tyto akce přispívají k větší propagaci, jak přispět k ochraně prostředí, ve kterém žijeme. Samozřejmě se o úklidové akce zajímají i média. Díky, kterým je snazší dostat tuto osvětu mezi více lidí a najít sponzory na nákup pracovních pomůcek bez, kterých by se takové akce těžko konaly. Já sama jsem k tomu byla vedena už na základní škole, kdy jsme vyrazily s paní třídní učitelkou do lesa, k potoku.

Závěr

V teoretické části práce jsem se zaměřila na postupný vývoj CHKO Orlické hory, na jeho geomorfologické a geologické podloží, hydrologii, klimatické podmínky, chráněné druhy rostlin a živočichů. V další části jsem se věnovala především jak vzniku sídel tak samotnému vzniku CHKO, který se datuje do roku 1969. Dále byly představeny centra cestovního ruchu společně s důležitými stavbami jako jsou rozhledny a opevnění (tvrz Hanička).

Následující kapitola se zabývala turismem jako takovým. Dozvěděli jsme se co je to udržitelný rozvoj cestovního ruchu a na kterých místech vzniká overturismus. Nesmím rovněž opomenout na pozitivní a negativní dopady a vlivy na území CHKO Orlické hory. Z negativních vlivů se jedná například o vandalismus. Naproti tomu do pozitivních dopadů, můžeme zařadit akce jako je Uklidíme Česko. Ta se koná každoročně v dubnu v rámci celé České republiky.

V praktické části jsem sbírala data pozitivních a negativních dopadů na vybraném území a dále je analyzovala. Data jsou sesbírána na základě vlastního dotazníkového šetření. Na jehož základě jsem navrhla řešení na negativní dopady na území.

Co se týče výsledků, musím říci, že některé mě velice překvapily. Například na otázku zda respondenti zaznamenávají velký podíl zahraničních turistů, případně z jakých zemí. Uvedla většina turisty z Polska, což je pochopitelné, jelikož Polsko není tak vzdálené. Ale turisté z Ukrajiny pro mě jsou velkým překvapením.

U pozitivního přínosu cestovního ruchu na dané území CHKO Orlické hory. Nejčastěji respondenti zvolili pracovní příležitosti počet a úroveň služeb, ekonomický rozvoj. V poslední době je stále větší poptávka po rekreačních ubytovacích zařízení jako jsou chaty a chalupy.

V rámci negativních vlivů respondenti odpovídali odpadky, hluk, parkování na místech, která pro stání vymezena nejsou. Bohužel, u turisticky nejnavštěvovanější atrakce (rozhledna na Velké Deštné) je jen malé parkoviště a tak se velmi často stává, že návštěvníci své vozy nechávají stát podél silnic. V jakémkoliv ročním období.

Bariéry cestovního ruchu na území CHKO nejvíce respondentů vidí v dopadu na přírodu, což je jistě spojeno s odpadky či hlukem. Mezi další odpovědi byly zaznamenány možnosti týkající se dopravy. Nedostatek parkovacích míst, nekvalitní dopravní infrastruktura, málo frekventované spoje veřejné hromadné dopravy. To vše jsou problémy, se kterými se území potýká poměrně dlouhou dobu.

Seznam použité literatury

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://orlickehory.nature.cz/web/chko-orlicke-hory>

Agroturistika. *CzechTourism* [online]. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.eden-czechtourism.cz/udrzitelny-cestovni-ruch/>

Agroturistika [online]. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/portal/mze/venkov/prioritni-temata-site/agroturistika>

ČEJKOVÁ, Alžběta, Rudolf REMEŠ a David REŠL. Chráněná krajinná oblast Orlické hory. *Ochrana přírody*. 2009, 21. 10. 2009, **2009**(5).

Destinační společnost Orlické hory a Podorlicko [online]. 2023, 21. 10. 2014 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.dsohp.cz/>

HORÁKOVÁ, Hana a Dana FIALOVÁ. *Transformace venkova: Turismus jako forma rozvoje*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-537-1.

KAŠPAROVSKÝ, Karel. *Zeměpis I. v kostce pro SŠ*. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0586-7.

KLUB PŘÁTEL ROZHLEDEN [online]. 2023 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://kpr.kvalitne.cz/o-rozhlednach/vysledky-anket/#>

Kostel Nanebevzetí Panny Marie [online]. 2019 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://www.neratov.cz/navstivte-neratov/pro-poutniky/kostel/>

Královéhradecký kraj [online]. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: hkregion.cz

Návštěvnost turistických cílů 2021: Orlické hory a Podorlicko [online]. 2023, 2. 9. 2022 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/regionalni-reporty/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2021-orlicke-hory-a-podorlicko/>

Návštěvnost turistických cílů 2022: Orlické hory a Podorlicko [online]. 2023, 11.7.2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/regionalni-reporty/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2022-orlicke-hory-a-podorlicko/>

MATĚJČEK, Tomáš. *Životní prostředí*. Ústí nad Labem, 2012. ISBN 978-80-7414-511-7.

Jak na "overturismus" – aneb, když místní a příroda čelí návalu návštěvníků [online]. VOJTOVÁ, Barbora. 2023, 1. 8. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z:

<https://www.ecoista.cz/jak-na-overturismus-aneb-kdyz-mistni-a-priroda-celi-navalu-navstevniku/>

Přírodní rezervace, NATURA 2000 – Ptáci oblast Orlické Záhory [online]. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.orlickezahori.eu/index.php/cs/zajimavosti/prirodni-rezervace-natura-2000-ptaci-oblast-orlicke-zahori>

Rozhledny [online]. 2012 [cit. 2023-12-04]. Dostupné z: <https://www.euro-glacensis.cz/rozhledny.html>

Sázíme budoucnost [online]. 2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.sazimebudoucnost.cz/cs/o-nas>

ŠIMKOVÁ, Eva. *Aktuální témata rozvoje venkovského cestovního ruchu v ČR*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-624-7.

Uklidme Česko [online]. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.uklidmecesko.cz/about/zakladniInformace/>

Turistický vandalismus sužuje známé lokality, přibývá i ochránců přírody [online]. 21.07.2023 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/2392483>

ÚSTAV PRO HOSPODÁŘSKOU ÚPRAVU LESŮ BRANDÝS N. L. – POBOČKA HRADEC KRÁLOVÉ. *OBLASTNÍ PLÁN ROZVOJE LESŮ Přírodní lesní oblast 25 – Orlické hory* [online]. 2021 [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: https://www.uhul.cz/wp-content/uploads/2019_VS_PLO_25.pdf

ÚSTAV PRO HOSPODÁŘSKOU ÚPRAVU LESŮ BRANDÝS NAD LABEM. *Přírodní lesní oblast č. 25 – Orlické hory* [online]. [cit. 2023-12-06]. Dostupné z: <https://www.uhul.cz/nase-cinnost/prirodni-lesni-oblast-c-25-orlicke-hory/>

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník

Příloha 1: Dotazník

Vliv turismu na CHKO Orlické hory

1. Jak hodnotíte počet turistů v CHKO Orlické hory?

- velmi pozitivně
- spíše pozitivně
- spíše negativně
- velmi negativně

2. Co si myslíte, že turisté přinášejí do této oblasti?

3. Co pozitivního přinesl/přináší cestovní ruch na území CHKO? (vyberte až 3 možnosti)

- pracovní příležitosti
- ekonomický rozvoj
- vyšší počet a úroveň služeb (ubytovací, stravovací)
- kvalitnější péči o krajinu
- ochrana životního prostředí
- něco jiného
- nic

4. Čím turisté nejvíce zatěžují území CHKO Orlické hory?

5. Co považujete v CHKO Orlické hory za atraktivní pro návštěvníky

- přírodu
- pevnosti, tvrze
- rozhledny
- sjezdovky
- poutní místa
- jiné

6. Jaké jsou podle Vás bariéry cestovního ruchu v Orlických horách? (vyberte 2 možnosti)

- dopravní infrastruktura
- parkovací místa
- spoje veřejné dopravy
- ceny ubytování
- nabídka služeb
- dopad na přírodu
- jiné

7. **Jak byste ohodnotil intenzitu návštěvnosti v jednotlivých měsících? Známkujte jako ve škole, 1 – nejvíce návštěvníků, 5 – největší klid**

	1	2	3	4	5
leden					
únor					
březen					
duben					
květen					
červen					
červenec					
srpen					
září					
říjen					
listopad					
prosinec					

8. **Jaká místa v CHKO byste ukázal/a kamarádovi, který sem jede poprvé?**
9. **Využíváte vyznačených turistických tras pro pěší turistiku, běžecké lyžování či cyklotrasy?**
- ano, celoročně
 - ano, pouze sezónně
 - nesportuji
10. **Jsou vyznačené turistické trasy řádně a přehledně značené (mapy, směrovníky)?**
- ano
 - ne
11. **Dokážete si vybavit místo či více, kde je turistické značení nepřehledné či zcela chybí?**
12. **Jsou v Orlických horách místa, kde je turistů až moc?**
13. **Zaznamenáváte zde vysoký podíl zahraničních turistů?**
- ano
 - ne
14. **Pokud ano, z jakých zemí?**
15. **Chováte se na území CHKO vždy podle pravidel ?**
- rozhodně ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - rozhodně ne

16. Jak si myslíte, že budou Orlické hory vypadat za 20 let?

17. Kolik je Vám let?

- 18-30
- 31-45
- 46-64
- 65 a víc

18. Jste

- student
- zaměstnanec
- na mateřské dovolené
- podnikatel
- v penzi
- nezaměstnaný

19. V CHKO Orlické hory

- bydlím i pracuji
- pouze pracuji
- pouze bydlím

20. Pokud v CHKO bydlíte, tak v jaké obci?